

tikai helyzet, amelyet Surányi fölléptekor talált, s az az élet, amelyet a megyén megismert. Innen van, hogy regényeinek miliőjét a magyar történeti középosztály szolgáltatja, s benne egy-egy család történetét szerette írni — ez a család azonban neki a magyarságot jelentette, Kelet vérenek és Nyugat szellemének ezt a kultúrnméletét; a nemzetfenntartó réteg süllyedése fájtn neki s ennek a középosztálynak erősödésétől várta gyógyulásunkat.

Igy látja és rajzolja ki Halasy-Nagy a maga művészetével Surányinak emberi és költői képét. A fény és árnyék elosztásán megérik az alkalom, amely a kis könyvet szülte, és az az emberi érzés, amely a szerzőt és hőseit egymáshoz fűzte; megérik rajta a tudatos *retouche* is, de mindezt szívesen megbocsátjuk, annál inkább, mert művészi irányban is éreztetik hatásukat: amaz a hang melegségében, emez a tanulmány formai szépségében, választékos stílusában. S hogy Halasy-Nagy, a filozófus, beleviszi mind finom emberismeretét, mind nagy pszichológiai tudását, azt szinte említeni is fölösleges.

SZABÓ DÁVID.

Doktori értekezések 1936-ban.

5. *Bikácsi László: Egy korszak irodalmi élete (1861—67)*. Budapest, szerző kiadása, 1935. 58 l. — Az 1861—67 közötti időszak irodalmi életének áttekintése már azért is érdekes, mert ebben az időközben kezdődött meg a csupa ellenzékieskedésen alapuló irodalmi kettészakadás: Zilahy Károly és Vajda János állnak szemben Arany—Gyulai—Kemény—Salamon képviselte klasszicizmussal. Bikácsi dolgozatának legnehezebb feladatát dicséretet érdemlő sikerrel végezte el: nyugodt, kiegyensúlyozásra törekvő hangon tárgyalja az eseményeket. A maga pártállását egészen háttérbe szorítja még ott is, ahol ennek nyomán a valóság élénkebb színezése hiányzik, mint Vajda állásfoglalásának motíválása közben. Tárgyi szempontból is csak dicsérhetjük a dolgozatot. Lehetőleg mindenre kiterjed és mindennek igyekszik a kor szellemi összetételéből folyó magyarázatát megadni. Csupán a dolgozat — különben az áttekintést megkönnyítő — beosztását nem tartjuk a legszerencsésebbnek. Az előljáróba adott «hosszmetszet» után a «keresztmetszet» számos dolgot ismételni kényszerül, amiből arra következtetünk, hogy előbb volt meg a dolgozat vázlata, mintsem az az anyagból magából fejlődhetet volna. Ezért mondja el Arany írói vezérségét három helyen is, viszont ugyanezért csak nehézséggel tudunk ok és okozat között kapcsolatot találni, mivel a tárgyalás nem logikai rendben, hanem a vázlat-konstrukció menetében halad. Ez az oka az itt—ott található ellentmondásoknak (a polgárosodás kérdésében pl.). Sikeresebb lett volna, ha nem iparkodik szétszedni az eseményeket, hanem ha beleolvasztotta volna magyarázatait az időrendben haladó tárgyalási menetbe. Természetesen ez csak módszertani észrevétel, valójában csak azért említettük, mert épen ennek a tárgyalásmódnak következtében maradhattak ki a két fejezet között fontos részletek (a nemzedékek szembenállása, a klasszicizmus és liberalizmus teljesebb képe). Disszertációtól azonban monografikus teljességet lehetetlenség lenne követelni, s Bikácsi komoly, hasznos munkájával szemben fölösleges is.

KENYERES IMRE

6. *Jékely Zoltán: Az erdélyi magyar irodalom kezdetei a háború után és Kuncz Aladár.* Budapest, Sylvester irodalmi és nyomdai intézet 1935. 35 lap. — Olvasás közben olyan az érzésünk, mintha egy előadás közepére érteztünk volna: érdekes, de nagyon hiányzik az, amit nem hallottunk. Az első fejezetek kusza vázaltszerűsége, majd a későbbiek közvetlen, meghitt hangja mindjobban megérieli meggyőződésünket, hogy nem tudományos értekezést írt a szerző, hanem visszaemlékezésekre emlékeztető nekrológot. A dolgozat ilyen jellege föl is ment, hogy mint tudományos munkát tekintsük: a közelmúlt erdélyi irodalmáról van megbízható, teljesebb beszámoló, s mivel Kuncz Aladárnak is csak szervezői-szerkesztői munkásságáról emlékezik meg, részletesebb tanulmányt is várhatunk még valakitől. Mindazonáltal van a dolgozatnak olyan értéke, amelyet mintául állíthatunk nagyon sok disszertáció elé, s ez a megírása. Egyszerű, és a doktori értekezések átlagában egészen szokatlanul választékos nyelven ír, de nem az újságírás felületes csillogásával: amit mond, mély meggyőződésből mondja, nincs egy felületes állítása, vagy meggyőződés nélküli mondata. Kár, hogy nem tudományos célkitűzés jegyében írta dolgozatát.

KENYERES IMRE.